РОЗДІЛ 1

Пан Джонс, господар ферми «Маєток», позачиняв на ніч курники, однак на п'яну голову зовсім забув позатуляти ще й лази для молодняку. Метляючи ліхтарем, що кидав на землю миготливу пляму світла, він, хитаючись, перейшов через двір, поскидав чоботи біля чорного ходу, націдив собі останній кухоль пива з барила в коморі та попростував до ліжка, де вже хропла пані Джонс.

Щойно світло у вікнах спальні згасло, по всіх будівлях на фермі щось заворушилося й зашаруділо. Ще вдень ферму облетіли чутки про те, що старому Майорові, породистому білому кабанові, вночі наснився дивний сон, який він хотів переповісти іншим тваринам. Усі вирішили зустрітися у великому хліві, як тільки пан Джонс забереться подалі. Старого Майора (так його називали усі, хоча на виставках його показували під іменем Вілінґдонський Красень) так поважали на фермі, що всі були ладні пожертвувати годиною свого сну, аби лише почути, що він скаже.

На платформі, що займала частину великого хліва, уже вмостився на солом'яній підстилці Майор, осяяний світлом ліхтаря, почепленого на балку. Майорові було дванадцять років; за останній час він значно погладшав, однак і досі

не втратив своєї кнурячої величі та мудрого й великодушного виразу писка — навіть попри те, що ніхто й ніколи не підрізав йому ікол. Незабаром почали прибувати й інші тварини, вмощуючись у хліві кому як зручно. Першими прибігли троє собак — Квітка, Джессі та Пінчер. За ними притрюхикали свині й одразу ж повкладалися на солому прямісінько перед платформою. Кури повмощувалися на підвіконнях; голуби позлітали на крокви; вівці й корови полягали за свиньми та взялися ремигати. Поволі, дуже обережно переставляючи свої величезні, укриті шерстю копита, аби не наступити на якесь мале звірятко, що заховалося в соломі, у хлів біч-о-біч зайшло двоє тяглових коней, Боксер і Конюшинка. Конюшинка була опасистою, лагідною кобилою майже середнього віку, що так і не змогла повернути собі колишню стрункість після народження чотирьох лошат. Боксер був велетенським жеребцем, що зростом сягав ледь не вісімнадцяти долонь*, а силою не поступався двом звичайним коням разом узятим. Біла смужка на носі надавала йому дещо дурнуватого вигляду — та й узагалі Боксер не надто виділявся своїм розумом — однак на фермі його всі поважали за спокійну вдачу та незрівнянну працездатність. За кіньми до хліва зайшли біла коза Мюріель і віслюк Бенджамін. Бенджамін був найстаршим мешканцем ферми і мав найгірший з усіх норов. Він рідко щось казав, а коли й розтуляв рота, то переважно для того, аби кинути якесь в'їдливе зауваження — наприклад, він часто казав, що Бог дав йому хвоста для того, щоб відганяти мух, однак він би

* Долоня (*англ.* hand) — англійська міра довжини, що дорівнює чотирьом дюймам, або ж 10,16 см.

краще обійшовся без мух і без хвоста. Лише він один серед усіх тварин на фермі ніколи не сміявся. Коли його питали чому, він зазвичай відповідав, що не бачить нічого смішного. Водночас, хоч Бенджамін і не визнавав цього відверто, він з великою прихильністю ставився до Боксера. Щонеділі ці двоє зазвичай біч-о-біч паслися на невеличкому вигулі за садком; при цьому жоден із них ніколи не зронював і слова.

Тільки-но коні вляглися на долівку, як до хліва, тихенько попискуючи, впурхнув виводок каченят, що загубили свою маму, і заходився блукати хлівом у пошуках місця, де б на них ніхто не наступив. Зрештою Конюшинка поклала свою величезну передню ногу так, щоб створити своєрідну загорожу для каченят; увесь виводок вмостився всередині цієї загорожі й хутенько заснув. В останню мить до хліва, жуючи грудку цукру, граційно прогарцювала Моллі, гарненька нерозумна кобилка, яку запрягали у віз пана Джонса. Вона зайняла одне з передніх місць і почала стріпувати своєю довгою білою гривою, намагаючись привернути увагу до червоних стрічок, що були в неї вплетені. Найостаннішою прийшла кицька. Вона роззирнулася навкруги, вишукуючи, як завжди, місцинку потепліше, і врешті втиснулася між Боксером та Конюшинкою. Там вона вдоволено муркотіла упродовж усієї промови Майора, не слухаючи жодного його слова.

Тепер у хліві були присутні всі, окрім Мойсея, ручного ворона, що спав на жердинці за дверима чорного ходу. Побачивши, що всі зручно вмостилися й чекають на те, що він скаже, Майор прокашлявся й почав:

— Товариші, усі ви вже чули про чудернацький сон, що наснився мені цієї ночі. Та я повернуся до свого сну згодом.

Спершу я хочу сказати дещо інше. Я гадаю, товариші, що мені недовго ще лишилося бути з вами. Та перш ніж я помру, я вважаю за свій обов'язок поділитися із вами мудрістю, яку я надбав. Я прожив довге життя і мав чимало часу для роздумів, коли лежав самотою у своєму загоні. І насмілюся сказати, що я осягнув сенс життя на цій землі, а разом із тим і сенс життя кожної живої тварини. Саме про це я й хочу поговорити із вами.

Якою ж є природа цього нашого життя, товариші? Визнаймо це: наше життя нещасне, тяжке та коротке. Ми народжуємося; нас годують рівно стільки, скільки треба, аби дух тримався у тілі; тих із нас, що придатні до праці, змушують гарувати до останнього подиху; як тільки ж ми стаємо не потрібними, нас убивають зі страхітливою жорстокістю. Жодна тварина Англії не відає, що таке щастя й відпочинок, звідтоді, як їй виповнюється один рік. Жодна тварина Англії не є вільною. Життя тварини — це саме лише нещастя й рабство. Це беззаперечна істина.

Та чи природний такий стан речей? Невже наша земля аж така бідна, що не може забезпечити гідне життя тим, хто живе на ній? Ні, товариші! Ні, ні, і ще раз ні! Англія має родючі землі і добрий клімат; вона здатна з достатком забезпечувати їжею значно більше тварин, ніж населяють її зараз. Сама лише наша ферма могла б прогодувати з десяток коней, двадцять корів та сотні овець — і всі ці тварини мали б зручні та гідні умови життя, яких ми зараз не можемо навіть уявити. Тож чому ми й досі так поневіряємося? Тому що люди крадуть у нас майже всі плоди нашої праці. Ось у чому полягає причина усіх наших злигоднів. Усі вони зводяться до єдиного слова: